

Česká politika životního prostředí: naše společná budoucnost v udržitelném rozvoji

**Lucie Tungul a Roman Haken
s předmluvou Bedřicha Moldana**

Wilfried
Martens Centre
for European Studies

KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG

Tisk: Jutty, Přerov, 2018

Tato publikace je společným počinem Wilfried Martens Centre for European Studies, Konrad Adenauer Stiftung a TOPAZu. Tato publikace byla financována Evropským parlamentem. The Wilfried Martens Centre for European Studies, Konrad Adenauer Stiftung, TOPAZ a Evropský parlament na sebe neberou žádnou odpovědnost za fakta či názory vyjádřené v této publikaci ani za jakékoliv další využití informací v ní obsažených. Plná odpovědnost leží na autorech publikace.

Všechna práva vyhrazena. Není povoleno kopírovat, reprodukovat nebo znovu vydávat obsah této publikace, s výjimkou osobní potřeby. Všechny ostatní formy vyžadují povolení vydavatele.

Kontakt:

©TOPAZ

Újezd 450/40

118 00 Praha 1-Malá Strana

Česko

Více informací na: <http://www.top-az.eu/home/>

Zpracování této publikace bylo dokončeno v říjnu 2018

Recenzenti: Dimitar Lilkov a Christina Bache, WMCES

ISBN 978-80-907348-7-6

O partnerech projektu

TOPAZ vznikl v roce 2012 jako vzdělávací a think tanková platforma politické strany TOP 09 inspirovaná podobnými projekty v zahraničí. Jeho posláním je otevírat diskusi o konzervativních idejích s širší stranickou i nestranickou veřejností. Jádrem činnosti jsou debaty o celospolečenských tématech s nezávislými odborníky, spolupráce s expertními komisemi TOP 09, fundraising, vytváření názorových alternativ k výstupům veřejné správy a také tvorba analytických a koncepčních materiálů pojednávajících o jednotlivých problematikách a navrhuje alternativní řešení.

Konrad-Adenauer-Stiftung (KAS) je německá politická nadace, která je blízka Křesťansko-demokratické unii Německa (CDU). Základními principy Konrad-Adenauer-Stiftung jsou svoboda, spravedlnost a solidarita. Hlavním posláním Konrad-Adenauer-Stiftung je podpora křesťansko-demokratických hodnot v politice i ve společnosti, posilování demokracie a právního řádu, podpora evropské integrace, zintenzivnění transatlantické spolupráce a rozvojová spolupráce.

The Wilfried Martens Centre for European Studies (WMCES) bylo založeno v roce 2012 jako politická nadace a oficiální think tank Evropské lidové strany (EPP). Martens Centre má čtyři cíle: podporovat pravicové myšlení, přispět k formulaci evropských a národních politik, sloužit jako rámec pro národní politické nadace a členy akademické obce a stimulovat veřejnou debatu o EU. Prosazuje proevropské myšlení vycházející z křesťanskodemokratických, konzervativních a jim příbuzných politických hodnot.

O autorech

Lucie Tungul. Vystudovala mezinárodní vztahy na Miami University v Ohio a politologii a evropská studia na Univerzitě Palackého v Olomouci. Deset let působila na Fatih University v Istanbulu. Zaměřuje se na evropskou integraci, zejména europeizaci, demokratizaci, rozhodovací procesy, migraci a otázku evropské identity. V současné době je vedoucí výzkumu think tanku TOPAZ a působí jako odborná asistentka na Katedře politologie a společenských věd Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Mgr. Ing. Roman Haken. Pracuje v Centru pro komunitní práci (www.cpkp.cz), které se od roku 1996 zabývá vzděláváním, školením a participativními procesy zapojování veřejnosti v rozhodovacích procesech a komunitním plánování. Tato nezisková organizace má za sebou stovky menších i větších programů zapojení veřejnosti a metodická doporučení pro veřejnou správu i občanskou veřejnost. Jejím motem je: „Chceme opravdovou změnu v přístupu k participaci, nejen další a další projekty na zapojení veřejnosti, které s koncem projektů skončí. Mnoho ‚dobré praxe‘, málo systémových řešení.“

Předmluva

Bedřich Moldan, bývalý československý ministr životního prostředí (1990–1991), profesor Univerzity Karlovy v oboru ochrana životního prostředí

V září 2015 přijal velký summit v rámci OSN Globální cíle udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals, SDGs). 17 podrobně formulovaných cílů je globálně přijatým zásadním a všestranným vodítkem pro hospodářský a civilizační rozvoj na příštím období do r. 2030. Cíle zahrnují 5 oblastí: lidé, planeta, prosperita, mír a mezinárodní partnerství. Naplňování stanovených cílů představuje velkou výzvu pro všechny státy a platí jak pro země vyspělé, tak rozvojové. Je zřejmé, že bez aktivní podpory široké veřejnosti nemůže být o úspěšné cestě ke splnění náročných výzev SDGs ani řeči. To platí především pro řešení současných naléhavých problémů, zejména těch, které jsou spojeny s rychle postupující globální změnou klimatu a s hrozící ekologickou migrací. Světová meteorologická organizace (World Meteorological Organization, WMO 2018) shrnula varovná znamení globálního oteplování minulého roku. Podle její zprávy byl rok 2017 nejteplejším rokem, který neovlivnil jev El Niño; roky 2013–2017 byly nejteplejšími zaznamenanými roky v historii měření; mořská hladina dále stoupala, stejně jako koncentrace skleníkových plynů a kyselost oceánů; mořský led Arktidy a Antarktiky byl hodně pod průměrem a obsah tepla ve světových oceánech dosáhl rekordních hodnot. Klimatickou změnu již nelze zastavit, ale můžeme zpomalit proces, který jinak zničí život takový, jak jej známe. Nikdo a nic není na změnu příliš malé a s touto změnou musíme začít teď hned.

Shrnutí

Dopady globálního oteplování ukazují, že je nevyhnutelně nutné zintenzivnit ekologické vnímání našeho prostředí a klást důraz na vitalitu udržitelného rozvoje. Udržitelný rozvoj spojuje ekonomické, sociální a ekologické faktory, které společně vytváří odpovědný přístup k současnosti a budoucnosti. Tato publikace se zabývá několika aspekty společenských a ekologických proměnných, které je třeba brát v potaz při diskusi o agendě udržitelného rozvoje na národní i evropské úrovni; především v oblasti energetiky, zemědělství, dopravy, komunálního odpadu a environmentální migrace. Zmiňuje potřebu osvěty, vzdělávání, sdílení informací a využití nových technologií při zapojení veřejnosti do rozhodování o otázkách životního prostředí, protože právě veřejná poptávka a tlak veřejnosti se mohou stát jedním z nejsilnějších motorů změny.

Úvod

Široká podpora veřejnosti, hrozný stav životního prostředí v době socialismu a vliv mezinárodních organizací včetně Evropské unie (EU) vedly v 90. letech v Česku k viditelnému zlepšení stavu životního prostředí, což ale mělo za následek, že veřejnost i politici začali považovat celou otázku za vyřešenou. Přesto přetrvává celá řada nedostatků a mezer. Jak ukazuje *Memorandum o ochraně životního prostředí* (Moldan a kol. 2017), „znečištěné ovzduší stále ohrožuje stovky tisíc lidí, povrchové vody jsou nadále znečišťovány splašky... V některých oblastech... vývoj nabral špatný směr a situace je zde horší, než byla na začátku polistopadového období“. Přímé a nepřímé dopady globálního oteplování ukazují, že musíme opět zintenzivnit snahu o ekologické vnímání našeho prostředí a klást důraz na vitalitu udržitelného rozvoje, který je základem našeho přežití. Udržitelný rozvoj spojuje ekonomické, sociální a ekologické faktory, které společně vytváří odpovědný přístup k naší současnosti a budoucnosti. Tato publikace se zabývá několika aspekty společenských a ekologických proměnných, které je třeba brát v potaz při diskusi o agendě udržitelného rozvoje na národní i evropské úrovni.

Kde se dnes nacházíme

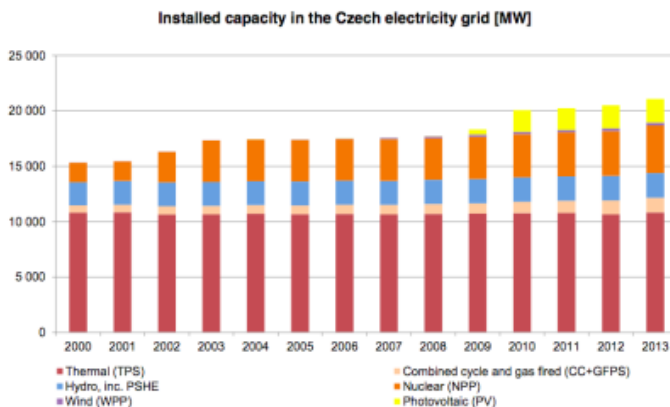
Největší vliv na současnou podobu české politiky životního prostředí měl vstup do EU v roce 2004, ale také další mezinárodní závazky a dohody. Státní politika životního prostředí ČR 2012–2020 definuje čtyři priority: ochrana a udržitelné využívání zdrojů (včetně zajištění ochrany vod a zlepšování jejich stavu, předcházení vzniku odpadů a odpadová ekonomika, ochrana půdy); ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší (snížování emisí, obnovitelné zdroje energie); ochrana přírody a krajiny (zachování přírodních a krajinných hodnot, lepší kvalita prostředí v sídlech); bezpečné prostředí (předcházení rizik, ochrana před rizikovými situacemi způsobenými antropogenními a přírodními hrozbami). Střednědobé vyhodnocení Státní politiky životního prostředí České republiky 2012–2020 zjistilo závažné nedostatky ve všech těchto oblastech. Celá politika dlouhodobě strádá kvůli několika vzájemně propojeným problémům: silná byrokracie, roztříštěnost, relativně malá koordinace s ostatními sektory, konflikt zájmů, převažující extenzivní přístup, nekonzistentnost a podfinancovanost. Správné nastavení české politiky životního prostředí vyžaduje silnější napojení na ostatní sektorové politiky, jako je energetika, průmysl, zemědělství, doprava, ale i zahraniční politika. Budeme se nyní věnovat podrobněji každé z těchto oblastí.

Energetika a průmyslová politika

Energetika se spolu s dopravou a průmyslem v Česku řadí mezi největší znečišťovatele. Udržitelná energie je problémovou oblastí, protože více než 50 %

dodávek energie pochází z tepelných elektráren (viz Obr. 1) a spotřeba energie stále stoupá. V roce 2017 byla nejvyšší od roku 1919, což způsobil zejména vysoký ekonomický růst, jak dokládá pokles spotřeby v době ekonomické krize v letech 2009–2014 (Zilvar 2018). Podíl obnovitelných zdrojů zůstal na stejné úrovni jako v předešlých letech (13 %), navzdory nárůstu podílu výroby energie z bioplynu a větrné energie (MPO 2017). Dlouhodobě ale její podíl na celkové produkci stoupá (viz Obr. 2).

Obrázek 1: Instalovaná kapacita české energetické sítě¹

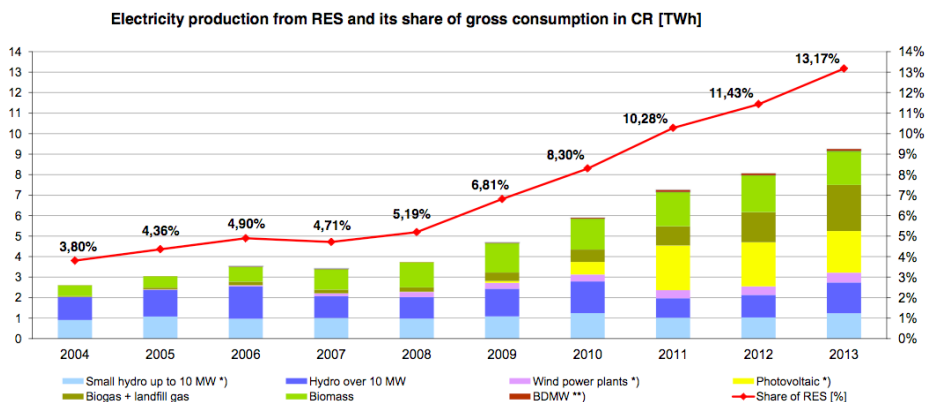
Source: Energy Regulatory Office qt. in Rod, 2015.

Česko má robustní průmyslovou strukturu, ale český průmysl tvrdí, že hlavní zdroje emisí prachových částic, které často překračují povolené limity a představují vážné zdravotní riziko, jsou domácí lokální topeniště a doprava. To potvrzují data z Českého hydrometeorologického ústavu, podle kterých v roce 2015 pocházelo 36,4 % emisí částic PM₁₀ z vytápění domácností a 6,5 % z veřejné energetiky a výroby tepla. U jemného prachu PM_{2,5} podíl domácností dokonce přesáhl 50 % (Průmyslová ekologie 2018).

¹ Termální; vodní; větrná; kombinovaný cyklus a plyn; jaderná; fotovoltaická.

Obrázek 2: Výroba energie z obnovitelných zdrojů a její podíl na hrubé spotřebě v Česku²

Zdroj: Energy Regulatory Office, cit. v Rod 2015.

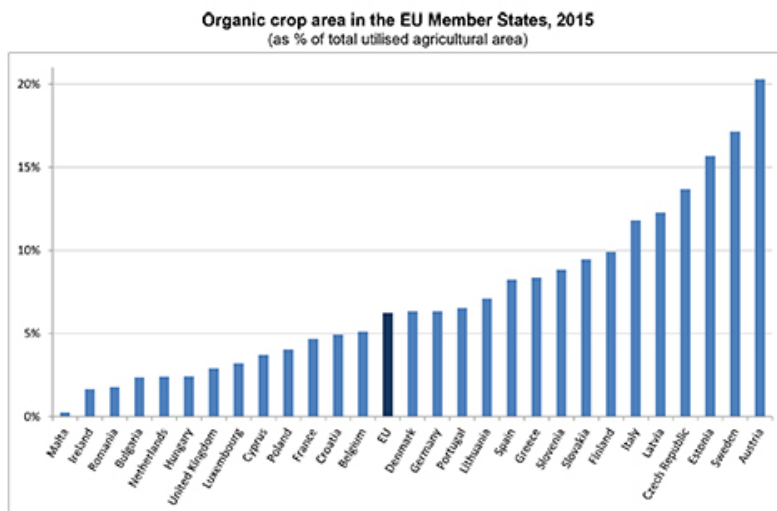
Výzvu pro tradiční energetiku, ale i naději na pozitivní vývoj v budoucnosti představují nové technologie a přístupy, jejichž význam bude pomalu stoupat. Jedná se nejen o obnovitelné zdroje, ale i chytré sítě a decentralizaci, které spolu s poptávkou po ekologických řešeních podporuje EU a zároveň po nich stoupá poptávka na trhu a zvyšují se požadavky spotřebitelů. Lidé se začínají zajímat o soběstačnost a bezemisní energie. Stále více spotřebitelů si začne samo vyrábět energii a prodávat ji všichni nebo její zbytkové množství dalším koncovým spotřebitelům či zpět do energetické sítě. Bude velmi zajímavé sledovat město Písek, které je členem mezinárodního projektu +CityxChange, jehož cílem je decentralizovat obchodování s elektrickou energií (pro více informací viz Knot 2018). Další trendy zahrnují podporu nových a energeticky velmi úsporných technologií.

Zemědělství

Další důležitou oblastí je ekologické zemědělství, které nabízí nejen bezpečnější potraviny, ale také se lépe stará o přírodu a krajinu. Přestože je české ekologické zemědělství asi 10 až 15 let pozadu za západní Evropou, i tady jsme zaznamenali řadu pozitivních změn. V roce 2017 bylo v režimu ekologického zemědělství chováno 17 % skotu, 35 % koz, 22 % koní a téměř polovina ovcí. Ekologicky se hospodáří na 12,37 % celkového zemědělského půdního fondu Česka, což je jedna z nejvyšších hodnot v celé EU (viz Obr. 3). V roce 2016 si Češi koupili biopotraviny za 2,55 miliard korun, jejich podíl na celkové spotřebě vzrostl z 0,2 na 0,9 %. Od roku 2010 pomalu narůstá, ale stále nedosáhl hranice 3 %, kterého chtělo dosáhnout Ministerstvo zemědělství do roku 2016 (Agris.cz 2018).

² Vysvětlivka pod grafem: Malé hydroelektrárny do 10MW; bioplyn a plyn ze skládek; hydroelektrárny nad 10MW; biomasa; větrné elektrárny; biologicky rozložitelné části odpadů (BDMW); fotovoltaika; podíl obnovitelných zdrojů v %.

Obrázek 3: Pěstitelská plocha organických plodin v členských zemích EU, 2015 (% celkového zemědělského půdního fondu)

Source: Organic Research Centre 2016.

Efektivní zemědělství schopné čelit klimatickým změnám musí aplikovat procesy a přístupy, které budou mít symbiotický vztah k přírodě. Postsocialistické politiky nastolené po roce 1989 nevnímaly malá hospodářství a rodinné farmy jako dostatečně velkou prioritu, ačkoliv tyto typy hospodářství mají obecně lepší schopnost reagovat na potřebu sloučit zemědělské, environmentální a sociální aspekty hospodaření a zároveň také chápou, že se jedná o ekonomickou aktivitu, která by měla produkovat zisk. Erber (cit. v ASZ CR 2018) tvrdí, že českému přístupu chybí obecnější konceptualizace rámuující všechny přístupy ke správě půdy, lesů a vod. Tím by se mohla zlepšit kvalita půdy a posílit biodiverzita. Adaptace a mitigace se musí stát klíčovými prioritami. Zvláště palčivým problémem je sucho.

Pozitivním vývojem v nedávné době je přijetí návrhu, který omezuje plochu monokultur na erozí ohrožených polích na maximálně 30 hektarů. Zatímco v EU je průměrná plocha zemědělských podniků 16,1 ha, v Česku se 130 ha dosahujeme největší plochy ze všech členských zemí EU. Toto rozhodnutí má pomoci napravit některé negativní dopady velké komerční zemědělské produkce. Většina expertů se shoduje, že velké monokultury snižují schopnost půdy zadržovat vodu a toto rozhodnutí by mělo pomoci zadržet až 30 miliard kubických metrů vody ročně. S tím je spojené i rozhodnutí evropského výboru Sněmovny ČR, který doporučil vládě, aby v současném programovacím období EU zavedla redistributivní platbu neboli platbu na první hektary, která zvyšuje dotaci na prvních 30 ha zemědělské půdy (Havel 2018).

Monokultury, zejména smrkové, jsou problémem i pro české lesy. Spolu s velmi suchým počasím způsobila intenzivní výsadba smrků rozsáhlé napadení kůrovcem. Zvláště silně zasažen byl Olomoucký kraj; v okolí města Šternberk bylo kvůli kůrovci v roce 2014 vykáčeno 3 116 m³ dřeva; v roce 2015 to již bylo 89 414 m³; v roce 2015 téměř 200 tisíc m³ (Krajské listy 2018). První reakcí na tuto kalamitu byla výsadba více diverzifikovaných lesů s větším podílem listnatých stromů, ale sucho tuto snahu omezuje, protože sazenice v suché půdě nepřežijí. Další investiční prioritou je tedy zadržování vody. Negativním faktorem byly rovněž silné větry, které lesy poničily. Klimatická změna představuje pro české lesy velkou výzvu a vyžaduje změnu přístupů a velké investice do jejich obnovy.

Doprava

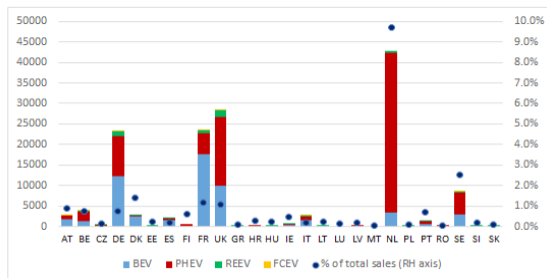
Dalším sektorem, který má dnes velký negativní vliv na životní prostředí, je doprava. Její celkový podíl na emisích v Česku stoupá, což způsobil pozitivní vývoj v energetice a průmyslu. Absolutní množství emisí z dopravy ale klesá díky novým technologiím a moderním procesům při výrobě nových aut. Podíl osobní a hromadné dopravy by se měl změnit ve prospěch hromadné dopravy, včetně využití železnic, ekologických dopravních prostředků, investic do pěších a cyklistických stezek a omezení hluku. Většina dnešní dopravy představuje pro životní prostředí velkou zátěž, ale největším zatížením je nákladní doprava, která z většiny využívá fosilní paliva, jež poškozují životní prostředí a lidské zdraví. V tomto kontextu se často zmiňuje článek otištěný v deníku *Guardian*, kde byly citovány výsledky výzkumu, podle kterého jedna velká kontejnerová loď vypouští „stejně množství chemikálií způsobujících rakovinu a astma jako 50 milionů aut“ (Vidal 2009). EU a její mezinárodní partneři již zahájili kroky, které mají řešit i tuto oblast environmentální bezpečnosti v námořní dopravě, jež dlouho zůstávala mimo jejich hlavní zájem, ale to by nemělo odvracet pozornost od problémů pozemní dopravy, kde nové technologie nabízí perspektivu lepší budoucnosti, pokud budou implementovány v širším kontextu.

Přestože je Evropa druhým největším trhem pro elektrická vozidla (EV), česká veřejnost o ně jeví jen malý zájem (viz Obr. 4). Hybridní auta a EV jsou stále příliš drahá a mají pochybnou dojezdovou vzdálenost. Česko zatím neplánuje jejich prodej dotovat nebo nabízet daňové úlevy. Rychlejší rozvoj tohoto průmyslu také zpomaluje relativně vysoké stáří českého vozového parku. Tomáš Chmelík, manažer útvaru čisté technologie ČEZ (cit. v iHNed.cz 2018) tvrdí, že český trh je na elektromobilitu připraven a tento způsob dopravy se v nejbližších letech zvýší o tisíce a v letech 2020–2025 o desetitisíce uživatelů. Škoda je v porovnání s jinými výrobci aut v tomto ohledu pozadu. Výrobu elektrických aut plánuje zahájit v roce 2020 v rámci své strategie 2025. Do té doby by měla mít pět elektrických aut. V roce 2019 představí první plug-in hybrid drive model (Škoda 2017).

Obrázek 4: Celkový počet prodeje EV a % EV na celkovém prodeji v členských zemích EU, 2015

Electric Passenger Car Sales by Member State

Sales levels of EVs vary considerably from country to country across the EU in 2015, with most countries still having seen very few EV sales of any sort. This list includes several of the larger Member States such as Italy, Spain and Poland. Here sales are small not only in absolute terms, but also as a proportion of total car sales.

Vysvětlivky: bateriové elektromobily (BEVs), hybridní auta (PHEVs), elektromobily vybavené zařízeními pro zvýšení dojezdu (REEVs), vozidla s vodíkovými palivovými články (FCEV)

Zdroj: Fergusson n.d.

Pro elektromobilitu je klíčová infrastruktura, zejména síť stanic a doba dobítí. Ivo Hykyš, vedoucí manažer e-charging/e-mobility společnosti Siemens Czechia (cit. v iHNed.cz 2018) zdůraznil, že rychle rostoucí sektor elektromobility musí být vnímán v širším kontextu české energetiky, která je stále výrazně závislá na fosilních palivech (viz výše). Dalším aspektem je vysoký počet osobních aut v českých městech. Je potřeba klást větší důraz na spolehlivý, dobře zorganizovaný systém hromadné dopravy, která by byla uživatelsky přátelská a dostupná. Využití nízkoemisních nebo bezemisních typů hromadné dopravy by výrazně přispělo k lepšímu životnímu prostředí a nese s sebou i značné sociální výhody (Kuželka, cit. v iHNed.cz 2018). Díky evropským fondům dramaticky narůstá počet elektrobusů, zatímco jiné dotace podporují nákup bezemisních nebo nízkoemisních dopravních prostředků, jako jsou tramvaje a trolejbusy.

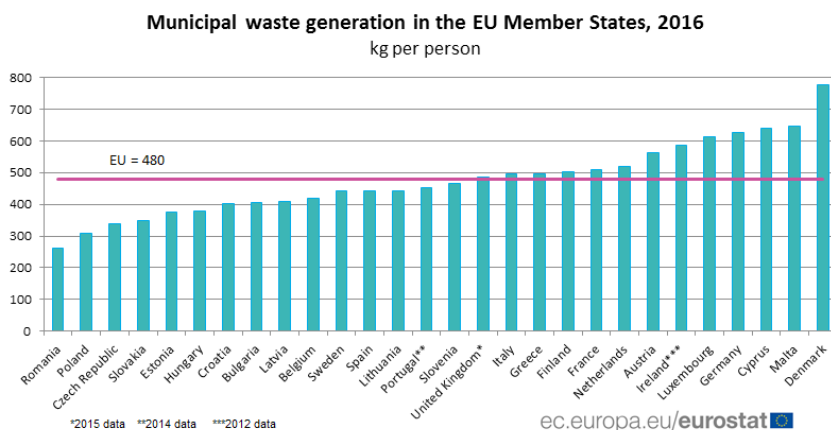
Udržitelná mobilita je mnohem více než EV nebo autonomní auta. Zahrnuje i nové technologie a sdílenou ekonomiku, jak ji definuje například koncept Mobilita jako služba (Mobility as a Service, MaaS), která má být ekologická a zároveň sloužit lidem. Kombinuje služby multimodální a udržitelné mobility včetně integrovaného plánování cesty. Jednorázové odbavení zahrnuje různé typy hromadné dopravy, sdílení dopravy, doplňující služby jako e-parking, digitální informační tabule (nabíjené solární energií) či racionalizovanou hromadnou dopravu, mobilní aplikace a webové portály s jízdními řády (včetně QR kódů na každé zastávce), sdílení kol, koloběžek a aut, stanice na dobíjení elektrokol, specificky upravené parkování pro kola, kde je možné si například uschovat přílbu atd. Přestože nedávno jedna nizozemská studie ukázala, že tyto služby nepovedou k výrazné změně v městské mobilitě (Smartcityvpraxi.cz 2018), protože je lákavá jen pro některé segmenty

trhu, především mladé lidi, představuje další způsob, jak lidé mohou přispět svým každodenním chováním k zlepšení ochrany životního prostředí.

Recyklace

Česko má v porovnání s Evropskou unií velmi dobré výsledky ve sběru odpadů. Množství recyklovaného odpadu na osobu stoupá. Zatímco v roce 2004 bylo recyklováno a kompostováno 12 % komunálního odpadu, v roce 2014 to již bylo 35 %. V roce 2016 Češi vytřídili 44,8 kg odpadu na osobu, což byl proti předchozímu roku nárůst o 2,5 % (EEA 2018). Kolem 72 % Čechů pravidelně třídí. Zlepšuje se nejen množství, ale i kvalita třídění. Třídění odpadu je dostupné na 99 % území země; 20 586 firem a 6114 obcí je součástí systému Eko-kom³ (Králová 2017). I produkce odpadu je jedna z nejnižších v EU (viz Obr. 5), ale přesto zůstává významným problémem

Obrázek 5: Produkce komunálního odpadu v členských zemích EU, 2016 (kg na osobu)

Zdroj: Eurostat 2018.

Migrace

Velkou obavou spojenou s klimatickou změnou není jenom její přímý dopad na Česko a Evropu, ale i migrace s ní spojená. Migrace není jednoduchou proměnnou

³ Pro více informací viz <https://www.ekokom.cz>.

a výzkum ukazuje, že k ní vždy vede několik důvodů, „včetně individuálních, sociálních, ekonomických a politických“ (European Commission 2015). Migrace představuje jeden z klíčových bodů, kde se politika životního prostředí setkává se zahraniční politikou a kde je jediným racionálním přístupem mezinárodní spolupráce. Zpráva WMO (2018) zjistila, že rok 2017 byl kvůli nepříznivým meteorologickým podmínkám a klimatickým událostem nejdražším rokem v historii.⁴ Nemoci spojené s horkem jsou na vzestupu, „30 % světové populace dnes [žije] v klimatických podmínkách, kde alespoň 20 dní v roce dochází k potencionálně smrtelným teplotám... V roce 2016 katastrofy související s počasím vyhnaly z domovů 23,5 milionů lidí“. Rizika migrace způsobená klimatickými jevy bychom neměli podceňovat, měli bychom je vnímat jako stejně důležitá jako kterákoliv jiné environmentální problémy. Jak se bude zvyšovat frekvence a škody napáchané přírodními katastrofami, bude se zvyšovat i počet lidí, které z domova vyžene sucho, povodně a záplavy, hurikány, lesní požáry a další nepřímé efekty klimatické změny jako války o vzácné zdroje a epidemie nemocí. Klimatická změna se připojí k dalším prvotním faktorům migrace, jako jsou slabé instituce, chudoba, přelidnění atd. Česko by mělo podpořit Nouzový svěřenecký fond EU pro Afriku a rozšíření jeho aktivit mimo ochranu hranic a opatření na boj s pašeráky a obchodováním s lidmi. Musíme se připravit na novou kategorii „klimatických migrantů“, kteří nebudou ani uprchlíky, ani ekonomickými migranty (European Council on Foreign Relations n.d.).

Další nástroje

Několikrát jsme již zmínili nové technologie. Různé nové přístupy k ekologickým výzvám řeší tzv. ekoinovace, které se zaměřují na širokou škálu oblastí, jako je zpracování opadů, sucho, smog, záplavy, silné větry, doprava apod. (SFZP 2018). Mimo legislativní nástroje, národní a evropské programy ovlivňují environmentální politiku doplňková podpůrná opatření, která mají zvyšovat obecné povědomí, například ekologické značení (označující produkty šetrné k životnímu prostředí a zdraví spotřebitele), informační portály jako Česká informační agentura životního prostředí (CENIA), Portál informačního systému ochrany životního prostředí (ISOP), vodohospodářský portál VODA a mnoho dalších. Nejedná se jen o národní, ale i místní iniciativy, například energetický portál města Písek, kde veřejnost může v reálném čase sledovat online na webu a v mobilní aplikaci spotřebu topení, elektřiny a vody ve veřejných budovách města (viz <http://portal-pisek.enesa.cz/day>). Dále sem můžeme zahrnout internet věcí, osvětu, pořádání seminářů a přednášek, místní referenda, přizvání veřejnosti k diskusi nad novými návrhy, nástroji, projekty, technologiemi a přístupy, které jsou šetrné k životnímu prostředí.

---

⁴ „Začátek roku 2018 pokračoval tam, kde rok 2017 skončil – extrémní počasí mělo za následek lidské životy a zničená živobytí. Arktida zažila nezvykle vysoké teploty, zatímco hustě osídlené oblasti severní hemisféry sužovala silná zima a ničivé zimní bouře. Austrálie a Argentina trpěly pod extrémními vlnami horka, zatímco v Keni a v Somálsku pokračovalo sucho a v jihoafrickém Kapském městě lidé bojovali s akutním nedostatkem vody, řekl generální tajemník WMO“ (WMO 2018).

Participační strategické a akční plánování

Náležitá účast veřejnosti je stále více uznávána jako klíčový faktor pro úspěch plánování regionálního rozvoje; touto cestou je možné se komplexně vypořádat s environmentálními, sociálními a ekonomickými problémy, které s podporou regionálního rozvoje nezbytně souvisí. Po celém světě je stále zřejmější, že úspěch opatření na podporu rozvoje regionů přímo závisí na schopnosti zapojit do společné akce nejrůznější aktéry. Významné mezinárodní rozvojové agentury se od poloviny 90. let snaží zapojit místní zainteresované skupiny osob (*local stakeholders*) nejen do plánování rozvoje, ale i do konkrétních rozvojových projektů. Důležitost účasti veřejnosti je také podporována zvyšující se snahou orgánů veřejné správy po transparentnosti jejich rozhodování. Důvodů pro zapojení veřejnosti je mnoho, obvykle však vedou k využití zapojení veřejnosti právní důvody, sociálně-politická potřeba nebo pragmatická motivace.

Schvalování a realizace společensky významných záměrů na sebe přirozeně přitahuje pozornost veřejnosti. Současná úprava správního a občanského práva přitom poskytuje občanům dostatečné množství nástrojů pro kontrolu provedených rozhodnutí. Správní a soudní kontrola vydaných rozhodnutí se stává běžnou praxí, která bude dále rozvíjena s vývojem demokratických institucí. Sociálně-politické důvody pro zapojení veřejnosti jsou postaveny na zjištění, že pouhý soulad předkládaných záměrů s právními a technickými normami nemusí být postačující zárukou bezkonfliktnosti prováděných rozhodnutí. Nejdůležitějším sociálně-politickým důvodem pro zapojení veřejnosti je výskyt tzv. NIMBY syndromu. NIMBY je termín užívaný k označení odporu občanů k záměru, odporu, který z hlediska technických norem nemá „racionální základ“. Komunita trpící NIMBY syndromem *a priori* protestuje proti jakékoliv technické argumentaci a kloní se k iracionální argumentaci proti navrhovanému rozhodnutí. V případě nezvládnutí situace může vzniknout i skupinová hysterie. NIMBY tak může mít za následek zamítnutí záměru bez ohledu na jeho soulad s platnými předpisy a normami. Kvalitní komunikace rozhodovatele s občany je prvním krokem k tomu, aby jej občané přijali za kompetentního člověka, který může rozhodovat o určitých změnách jejich životních podmínek.

Dokonce i v té nejlepší možné okolní atmosféře se může přímé práce na strategii zúčastnit pouze malý počet objektů. Proto by měli iniciátoři strategického procesu zvážit a použít takové formy činnosti, které by daly šanci spoluúčasti větší skupině obyvatel. Je třeba zajistit, aby účast veřejnosti na strategickém plánování měla vždy transparentní a spravedlivý rámec, vymezený třemi body: cíl jednotlivých aktivit je vždy definován předem (*purposive action*) a identifikovaný cíl účasti veřejnosti je zveřejněn; je předem stanoveno, jak se naloží s výstupy účasti veřejnosti; za efektivní účast veřejnosti na plánování odpovídá zpracovatel. Každý proces strategického plánování by po svém ukončení měl být vyhodnocen. Vyhodnocení procesu účasti veřejnosti na zpracování strategického dokumentu má přinést odpověď na otázku, zda a do jaké míry byla účast veřejnosti efektivní. Přitom za efektivní lze

účast veřejnosti označit tehdy, pokud má vliv na rozhodnutí. Účast veřejnosti na rozhodování o životním prostředí a na komunitním plánování je v této chvíli příliš fragmentovaná. Řada lidí neví, jak jednotlivá environmentální opatření vzájemně propojit, ačkoliv by mohla zlepšit individuální kvalitu života i život společnosti jako celku, a to ve městě i na venkově, a přinést přidanou hodnotu v ekonomické i sociální oblasti.

Závěr

Tato publikace se dotkla několika otázek, které se vztahují k environmentálním aspektům udržitelného rozvoje v Česku s přesahem do Evropské unie. Viděli jsme, že navzdory řadě pozitivních změn přetrvává stále dost negativních trendů, se kterými se Česko musí vyrovnat, a to především v energetice, zemědělství a dopravě, tedy v oblastech, které mají největší dopad na globální oteplování. Měla by být politikou více proaktivní a odpovědnou. Bylo by vhodné následovat příklad zemí EU, které jsou v těchto oblastech na špici vývoje. Česká politika životního prostředí by se měla stát lépe koordinovanou, měla by mít strukturovanější pokyny a cíle a poskytovat více informací a pobídek, které by urychlily změny. Vláda by měla i lépe zapojit do celého procesu občany, protože veřejná poptávka a tlak veřejnosti se mohou stát jedním z nejsilnějších motorů změny. Ostatně právě protesty proti hrozivému stavu životního prostředí v socialistickém v Československu 80. let se staly základem pro změnu režimu, což mělo za příčinu vysokou prioritizaci ekologie v 90. letech a výrazné a relativně rychlé zlepšení stavu. Dnešní výzvy nejsou o nic méně potřebné. Může se zdát, že jsou stěží proveditelné, jsou však možné.

Seznam zdrojů a literatury:

Agris.cz, 2018. Polovina českého masného skotu se chová v režimu bio. [online]. Dostupné na: <http://www.asz.cz/cs/zpravy-z-tisku/ekologicke-zemedelstvi/polovina-ceskeho-masneho-skotu-se-chova-v-rezimu-bio.html> (15. října 2018).

ASZ CR, 2018. Aleš Erber: Je reálné maloplošné a přírodě blízké hospodaření v naší zemědělské krajině? [online]. Dostupné na: <http://www.asz.cz/cs/zpravy-z-tisku/ekologicke-zemedelstvi/ales-erber-je-realne-maloplosne-a-prirode-blizke-hospodareni-v-nasi-zemedelske-krajine.html> (15. října 2018).

Cenia, n.d. Organisation Profile. [online]. Dostupné na: <http://www1.cenia.cz/www/organisation-profile> (15. října 2018).

EEA, 2018. Municipal Waste Management across European Countries. [online]. Dostupné na: <https://www.eea.europa.eu/themes/waste/municipal-waste> (15. října 2018).

European Commission, 2015. Migration in Response to Environmental Change. Science for Environment Policy no. 51. [online]. Dostupné na: http://ec.europa.eu/environment/integration/research/newsalert/pdf/migration_in_response_to_environmental_change_51si_en.pdf (15. října 2018).

European Council on Foreign Relations n.d. Climate-Driven Migration in Africa. [online]. Dostupné na: https://www.ecfr.eu/article/commentary_climate_driven_migration_in_africa (15. října 2018).

Eurostat, 2016. Average Utilised Agricultural Area Per Holding, 2010 and 2013. [online]. Dostupné na: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Average_utilised_agricultural_area_per_holding,_2010_and_2013_\(%C2%B9\)_\(hectares\)_YB16.png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Average_utilised_agricultural_area_per_holding,_2010_and_2013_(%C2%B9)_(hectares)_YB16.png) (15. října 2018).

Eurostat 2018. 480 kg of Municipal Waste Generated Per Person in the EU. [online]. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20180123-1> (15. října 2018).

Fergusson, M., n.d. Electric Vehicles in Europe – 2016. Approaching Adolescence. [online]. Dostupné na: <https://www.transportenvironment.org/sites/te/files/publications/TE%20EV%20Report%202016%20FINAL.pdf> (15. října 2018).

Havel, P., 2018. 30 hektarů a dost. Obří zemědělské lány monokultur, které ničí půdu a vysouší krajinu, skončí. [online]. Dostupné na: <https://www.reflex.cz/clanek/zpravy/90499/30-hektaru-a-dost-obri-zemedelske-lany-monokultur-ktere-nici-pudu-a-vysousi-krajinu-skonci.html> (15. října 2018).

IHNed.cz, 2018. Jak vnímáte rozvoj elektromobility v České republice? [online]. Dostupné na: <https://archiv.ihned.cz/c1-66171750-jak-vnimate-rozvoj-elektromobility-v-ceske-republice> (15. října 2018).

Krajske listy, 2018. Přednější jsou lesy, nebo prachy? Vypadá to, že budeme žít na poušti. Smrková monokultura suchá období nezvládá. [online]. Dostupné na: <https://www.krajskelisty.cz/olomoucky-kraj/okres-jesenik/19597-prednejsi-jsou-lesy-nebo-prachy-vypada-to-ze-budeme-zit-na-pousti-smrkova-monokultura-sucha-obdobi-nezvlada.htm> (15. října 2018).

Kralova, L., 2017. Češi jsou hned po Belgičanech nejlepší ve třídění odpadu. [online]. Dostupné na: <https://www.denik.cz/ekonomika/cesi-jsou-hned-po-belgicanech-nejlepsi-ve-trideni-odpadu-20170511.html> (15. října 2018).

- Moldan, B., 2017. *Memorandum o životním prostředí*. [online]. Dostupné na: https://www.top09.cz/files/soubory/memorandum-o-ochrane-zivotniho-prostredi_1729.pdf (15. října 2018).
- MPO, 2017. *Obnovitelné zdroje energie v roce 2015*. [online]. Dostupné na: <https://www.mpo.cz/assets/cz/energetika/statistika/obnovitelne-zdroje-energie/2017/2/Obnovitelne-zdroje-energie2015.pdf> (15. října 2018).
- MŽP, 2015. *Střednědobé vyhodnocení Státní politiky životního prostředí ČR 2012–2020*. [online]. Dostupné na: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/\\$FILE/SOPSPZP-vyhodnoceni_statni_politiky_zp-20160226.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/statni_politika_zivotniho_prostredi/$FILE/SOPSPZP-vyhodnoceni_statni_politiky_zp-20160226.pdf) (15. října 2018).
- Organic Research Centre 2016. *Organic Crop Area on the Rise in the EU*. [online]. Dostupné na: http://www.organicresearchcentre.com/?i=articles.php&art_id=860&go=Information%20and%20publications (15. října 2018).
- Průmyslová ekologie, n.d. *Průmysl investuje miliardy do ekologizace. Zapojit se musí ale i další sektory*. [online]. Dostupné na: <http://www.prumyslovaekologie.cz/Dokument/103482/prumysl-investuje-miliardy-do-ekologizace-zapojit-se-musi-ale-i-dalsi-sektory.aspx> (15. října 2018).
- Rod, A., 2015. *Electro-Energy Sector in Czech Republic: Present Situation, Opportunities and Threats*. 4Liberty.eu Review 2. [online]. Dostupné na: <http://4liberty.eu/electro-energy-sector-in-czech-republic-present-situation-opportunities-and-threats/> (15. října 2018).
- SFZP, 2018. *NP ŽP Ekoinovace: 100 mil. Kč pro „chytré“ projekty, v pilotním běhu uspěly např. lokální smart grid nebo moderní veřejné osvětlení*. [online]. Dostupné na: http://www.smartcityvpraxi.cz/zajimave_projekty_180.php (15. října 2018).
- Skoda, 2017. *ŠKODA AUTO to Produce All-Electric Vehicles from 2020*. [online]. Dostupné na: <http://www.skoda-auto.com/news/news-detail/all-electric-vehicles> (15. října 2018).
- Smartcityvpraxi.cz, 2018. *Studie Nizozemského institutu pro dopravní politiku: MaaS je užitečný pomocník, ale nečekejme zázraky*. [online]. Dostupné na: http://www.smartcityvpraxi.cz/rozhovory_komentare_53.php (15. října 2018).
- Knot, J., 2018. *Implementace konceptu Smart City v České republice – případová studie města Písek*. In: L. Tungul, ed. *The Czech Centre-Right's Solutions to the Political Challenges of 2019*. Praha: TOPAZ, 2018, 37-44.
- Vidal, J., 2009. *Health Risks of Shipping Pollution Have Been 'Underestimated'*. *Guardian*, 9. dubna. [online]. Dostupné na: <https://www.theguardian.com/environment/2009/apr/09/shipping-pollution> (15. října 2018).
- Vitejtenazemi, n.d. *Znečištění ovzduší z dopravy*. [online]. Dostupné na: http://www.vitejtenazemi.cz/cenia/index.php?p=zneocistení_ovzdusi_z_dopravy&site=doprava (15. října 2018).
- WMO 2018. *State of Climate in 2017 – Extreme Weather and High Impacts*. [online]. Dostupné na: <https://public.wmo.int/en/media/press-release/state-of-climate-2017-%E2%80%93-extreme-weather-and-high-impacts> (15. října 2018).
- Zilvar, J., 2018. *Výroba a spotřeba elektřiny v ČR v roce 2017*. Tzbinfo.cz. [online]. Dostupné na: <https://energetika.tzb-info.cz/elektroenergetika/17553-vyroba-a-spotreba-elektřiny-v-cr-v-roce-2017> (15. října 2018).

TOPAZ
Újezd 450/40
118 00 Praha 1
Tel: 605 500 909
www.top-az.eu

Wilfried
Martens Centre
for European Studies

KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG

